

DE ONDERWIJSVISITATIE

Assistent in de psychologie - aanvullende beoordeling

Een evaluatie van de kwaliteit van de graduaatsopleiding
Assistent in de psychologie aan het CVO Provincie Antwerpen

www.vluhr.be/kwaliteitszorg Brussel - november 2014

vluhr

DE ONDERWIJSVISITATIE

Assistent in de psychologie - aanvullende beoordeling

Een evaluatie van de kwaliteit van de graduaatsopleiding
Assistent in de psychologie aan het CVO Provincie Antwerpen

www.vluhr.be/kwaliteitszorg Brussel – november 2014

vluhr

PROLOOG

De opleiding tot Assistent in de psychologie is een opleiding in transitie. Directie en team zijn slagvaardig en met elan bezig deze opleiding zodanig te vernieuwen dat zij geaccrediteerd kan worden als professionele bachelor opleiding in de Toegepaste Psychologie. De commissie die in december 2013 een aanvullende visitatie heeft uitgevoerd, is hiervan onder de indruk en heeft er grote waardering voor. Tegelijkertijd betreurt de commissie dat haar eigenlijk te vroeg om een oordeel gevraagd is, waardoor een positief advies nu nog niet mogelijk is. Ook verbaasde het de commissie dat vertegenwoordigers van deze opleiding (nog) geen toegang hebben tot het overleg tussen de professioneel gerichte bachelor-opleidingen psychologie. In het kader van de ontwikkeling van de Vlaamse learning outcomes is de mogelijkheid tot gezamenlijk overleg voor de evolutie van deze opleiding dringend gewenst. De commissie geeft alle betrokkenen in overweging om, zolang de opleiding nog niet geaccrediteerd is, een informeel toehoorderschap mogelijk te maken.

De opleiding heeft doelstellingen geformuleerd waarin bekwaamheden en rollen van de toegepaste psycholoog duidelijk tot uitdrukking komen. Het vernieuwde programma waarmee studenten de doelstellingen kunnen bereiken kenmerkt zich door grote flexibiliteit gecombineerd met enkele cruciale restricties die de samenhang garanderen. Inhoudelijk zijn verschillende veelbelovende good practices gezien in zowel de onderwijsmodules als de toetsing. Toepassing op andere modules en implementatie doorheen de hele opleiding werkt de opleiding momenteel uit. Vooral de expliciete aandacht voor stage en afstudeerwerk en de systematische beoordeling daarvan zijn vertrouwenwekkend indien ze ook zo geïmplementeerd worden.

De adequate voorzieningen, het uitgebouwde kwaliteitssysteem en de toegewijde staf met een duidelijke visie zijn randvoorwaarden waarbinnen de opleiding haar transitie tot professionele bachelor opleiding Toegepaste Psychologie in principe kan voltooien. Mede door de sinds het bezoek door de opleiding gerapporteerde verbeterlagen, met name op het gebied van de toetsing, is de commissie ervan overtuigd dat bij voortgang op de ingeslagen weg een positief advies op afzienbare termijn tot de mogelijkheden behoort.

Johanneke Braaksma

Voorzitter visitatiecommissie Assistent in de psychologie
Juni 2014

Proloog	3
DEEL 1 ALGEMEEN DEEL	
1 Inleiding	6
2 Aanvullende beoordeling	7
3 De visitatiecommissie	7
3.1 Taakomschrijving	7
3.2 Samenstelling	7
3.3 Werkwijze van de visitatiecommissie	8
DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORT	
BIJLAGEN	
Bijlage 1 Curriculum vitae van de commissieleden	36
Bijlage 2 Bezoekschema	37
Bijlage 3 Lijst van afkortingen en letterwoorden	38
Bijlage 4 Reactie van CVO Provincie Antwerpen bij het opleidingsrapport	39

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Assistent in de psychologie – aanvullende beoordeling

1 INLEIDING

In december 2011 heeft de visitatiecommissie Assistent in de psychologie, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholenraad (VLUHR), de betrokken graduaatsopleiding geïnspecteerd. Deze opleiding behoort tot het hoger onderwijs voor sociale promotie. De opleidingen die tot dit type onderwijs behoren, kunnen krachtens artikel 57ter van het structuurdecreet van 4 april 2003 de accreditatie als professioneel gerichte bacheloropleiding aanvragen. Hiervoor moeten ze eenzelfde procedure doorlopen als de hogescholenopleidingen en voldoen aan de kwaliteitsvereisten die gelden voor de bacheloropleidingen in het hoger professioneel onderwijs. De toenmalige visitatiecommissie legde haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen vast in een eindrapport dat op 7 juni 2012 door de voorzitter van de visitatiecommissie aan de VLUHR werd aangeboden.

De betrokken opleiding heeft vervolgens op 24 september 2012 een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). De NVAO oordeelde dat noch het visitatierapport noch een informatief gesprek met de visitatiecommissie toelieten om een accreditatiebesluit te nemen en besliste dat een aanvullende externe beoordeling moest plaatsvinden voor de onderwerpen Doelstellingen (1), Programma (2), Interne kwaliteitszorg (5) en Resultaten (6). Ze besliste tevens dat daarvoor een nieuwe visitatiecommissie moest worden samengesteld.

Dat heeft geleid tot een aanvullend visitatiebezoek in december 2013 voor de vermelde onderwerpen.

2 AANVULLENDE BEOORDELING

Onderhavig rapport bevat de resultaten van de externe beoordeling van de graduaatsopleiding Assistent in de psychologie aan het CVO Provincie Antwerpen in functie van een nieuwe accreditatie-aanvraag om erkend te worden als professioneel gerichte bacheloropleiding. De beoordeling werd uitgevoerd door een visitatiecommissie, samengesteld uit onafhankelijke experts (cfr. infra) en gecoördineerd door de VLUHR.

De beoordeling van de graduaatsopleiding Assistent in de psychologie heeft betrekking op volgende onderwerpen:

- onderwerp 1: Doelstellingen
- onderwerp 2: Programma
- onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg
- onderwerp 6: Resultaten

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Taakomschrijving

De commissie diende op basis van het zelfevaluatierapport van de opleiding en de gesprekken ter plaatse volgende onderwerpen in haar beoordeling te betrekken:

- onderwerp 1: Doelstellingen
- onderwerp 2: Programma
- onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg
- onderwerp 6: Resultaten

3.2 Samenstelling

De visitatiecommissie die deze aanvullende beoordeling uitvoerde, was zowel vakdeskundig, werkvelddeskundig, onderwijsdeskundig, visitatiedeskundig, studentdeskundig als internationaal deskundig. De commissie voor de aanvullende beoordeling werd op 14 november 2013 door de VLUHR ingesteld, na positief advies van de NVAO, d.d. 4 november 2013. De commissie was als volgt samengesteld:

- Voorzitter en onderwijsdeskundige:
 - **Johanneke Braaksma**
- Domeindeskundige:
 - **Maria De Beuckeleer**
 - **Caroline Klein**
- Student:
 - **Kelly Penners**

Mevrouw Lies Praet, stafmedewerker Kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR, trad op als projectbegeleider en secretaris.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.3 Werkwijze van de visitatiecommissie

Ter voorbereiding van de aanvullende beoordeling heeft de betrokken opleiding een zelfevaluatie-rapport opgesteld waarin de opnieuw te beoordelen onderwerpen werden besproken. Het zelf-evaluatierapport werd op 15 oktober 2013 aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR overgemaakt, die het op haar beurt aan de commissieleden bezorgde. De visitatiecommissie kreeg aldus de gelegenheid deze informatie zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden.

Het bezoek van de visitatiecommissie vond plaats op 12 en 13 december 2013. Tijdens het bezoek heeft de visitatiecommissie gesprekken gevoerd met de opleidings- en kwaliteitsverantwoordelijken, werkveldvertegenwoordigers, studenten en onderwijzend personeel. Het bezoekschema is toegevoegd als bijlage 2.

Als laatste stap in het proces heeft de commissie, conform het visitatieprotocol 'Handleiding visitaties VLIR/VLHORA, Brussel, september 2008, haar bevindingen en conclusies omtrent de te beoordelen onderwerpen in voorliggend rapport vastgelegd. De opleiding werd hierbij in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren. De commissie heeft de reactie van de opleiding in het rapport verwerkt.

DEEL 2

Opleidingsrapport

CVO PROVINCIE ANTWERPEN

Algemene toelichting bij de graduaatsopleiding Assistent in de psychologie

ALGEMENE TOELICHTING BIJ DE GRADUAATSOPLEIDING ASSISTENT IN DE PSYCHOLOGIE AAN HET CVO PROVINCIE ANTWERPEN

Het Centrum voor Volwassenenonderwijs Provincie Antwerpen biedt op vier vestigingen opleidingen aan. De graduaatsopleiding Assistent in de psychologie wordt aangeboden op de vestiging Plantijn. Op deze vestiging biedt het CVO Provincie Antwerpen naast hoger onderwijs (HBO5) ook Specifieke Lerarenopleidingen (SLO) en een aantal taalmodules aan.

In 1963 werd de opleiding Psychotechnicus opgericht, met als doel op te leiden om tests af te nemen en te interpreteren. In 1983 werd deze opleiding uitgebreid naar een breder werkdomein. In de vorm van avondonderwijs (hoger onderwijs van het korte type of HOKT) of HOSP (hoger onderwijs voor sociale promotie) was ze jarenlang een alternatief voor het hoger (dag)onderwijs, maar wel hieraan gelijkgesteld. In de loop van de jaren 1980 werd de opleiding uitgebreid met een extra jaar om gelijke tred te houden met de equivalente graduaatsopleiding in het hoger (dag)onderwijs, en werd de naam ook identiek: Assistent in de psychologie. Deze naam werd behouden, ook toen de graduaatsopleidingen aangeboden aan de hogescholen de omvorming maakten naar professionele bacheloropleidingen en de naam Toegepaste psychologie aannamen.

Vanaf 2008 werden de vroegere HOKT-opleidingen van het HOSP (Hoger onderwijs voor sociale promotie) gerangschikt onder het niveau Hoger Beroepsonderwijs. Het diploma werd als een gevolg hiervan ingeschaald op niveau vijf. Dit nieuwe HBO-niveau werd opnieuw bevestigd door het HBO-sense decreet van 2009.

In het groeiproces naar een professionele bacheloropleiding werkt het CVO Provincie Antwerpen nauw samen met de AP Hogeschool. AP Hogeschool is niet alleen een partner in overleg, maar zal ook eigenaar worden van deze opleiding, zodra de opleiding geaccrediteerd wordt als professionele bacheloropleiding. De Plantijnvestiging van het CVO Provincie Antwerpen maakt al deel uit van de infrastructuur van de AP Hogeschool.

De opleiding biedt geen afstudeerrichtingen aan. In het academiejaar 2012-2013 telde de opleiding 172 studenten.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De vorige visitatiecommissie gaf aan dat er tijdens de visitatie in 2012 onduidelijkheid heerste omtrent het beoogd eindniveau, gezien deze graduaatsopleiding – momenteel in principe conform de decretale bepalingen op niveau vijf – eigenlijk een professionele bacheloropleiding op niveau zes nastreeft. De toenmalige visitatiecommissie vond het voorgestelde opleidingsprofiel te complex en droeg de opleiding dan ook op om een meer coherent opleidingsprofiel op te stellen, met ondersteuning vanuit de AP Hogeschool (toen nog Plantijn Hogeschool).

De huidige commissie heeft vastgesteld dat de opleiding gehoor heeft gegeven aan die aanbeveling: sinds de vorige visitatie heeft de opleiding het competentieprofiel verbeterd en verhelderd. De opleiding kiest nu voor een gelaagd competentieprofiel met vijf krachtlijnen. De vijf krachtlijnen vormen de eindcompetenties en maken voor studenten en andere betrokkenen duidelijk wat de uitgangspunten zijn van deze opleiding Assistent in de psychologie: psychologische praktijk, praktijkonderzoek, kritisch reflecteren, aangepast communiceren en de vijf beroepsrollen (psychodiagnosticus, psychologisch dienstverlener, organisator-communicator, trainer-coach en preventieactor). Er is in deze krachtlijnen aandacht voor taakgerichtheid, relatie- en communicatiegerichtheid en de combinatie van die beide binnen het professioneel handelen. De krachtlijnen worden uitgewerkt op de drie taxonomische niveaus (verwerven, toepassen en integreren) en zijn geconcretiseerd in 22 meetbare subcompetenties en leerdoelen.

Met dit competentieprofiel streeft de opleiding volgens de commissie duidelijk het niveau na van een professionele bacheloropleiding. Daarmee voldoet ze met andere woorden aan de vereisten voor niveau zes volgens het Europese kwalificatiekader (EQF) en de Vlaamse Kwalificatiestructuur (VKS). De opleiding kon aan de hand van een concordantiematrix duiden op welke manier de Dublindescriptoren, de descriptoren van Vlaamse kwalificatiestructuur en de beroepsspecifieke rollen vertaling vinden binnen de vijf krachtlijnen. Hoewel de commissie die tabel niet gemakkelijk interpreteerbaar vond, is het geheel aan krachtlijnen, subcompetenties en leerdoelen volgens haar voldoende overtuigend. Dankzij de krachtlijnen en de beroepsrollen is het immers enerzijds duidelijk voor studenten wat de grote uitgangspunten zijn. Anderzijds concretiseren de daaronder ingedeelde competenties en subcompetenties het beoogde eindniveau,

zodat het profiel ook hanteer- en meetbaar is in het programma en de toetsing. De commissie staat dus achter dit nieuwe profiel, maar maakt wel de opmerking dat de opleiding nu nog verder werk zal moeten maken van een brede gedragenheid daarvan bij het personeel en de studenten. Zo kan de implementatie van dit profiel tot op alle niveaus geconcretiseerd worden. De commissie heeft vastgesteld dat de ECTS-fiches van 2013-2014 alvast op punt gesteld en aangepast zijn aan de nieuwe krachtlijnen en competenties. De ECTS-fiches zijn leidraad in de ontwikkeling en realisatie van programmaonderdelen.

De commissie heeft overigens vernomen dat het vernieuwde competentieprofiel het resultaat is van veelvuldig overleg met het werkveld via de resonantiec ommissie (cf. facet 1.2) en met de docenten binnen de opleiding. Daarnaast kon de opleiding bij de ontwikkeling van dit profiel rekenen op de onderwijskundige ondersteuning vanuit de AP Hogeschool.

Ten slotte is de opleiding tegemoet gekomen aan de vraag van de vorige visitatiecommissie om de doelstellingen omtrent internationalisering explicieter op te nemen in het competentieprofiel. Momenteel is één van de 22 subcompetenties besteed aan de internationale dimensie.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Vergroot verder de gedragenheid van het competentieprofiel.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereglemteerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In haar visie stelt de opleiding enkele ondersteunende pijlers voorop: onderzoek in het onderwijs, levenslang leren, internationale gerichtheid en maatwerk voor elk individu. Als algemene opleidingsdoelstelling wil ze vanuit die pijlers haar studenten opleiden tot professionele deskundigen in de toegepaste psychologie, gericht op drie werkvelden: het psychopedagogische of schoolpsychologische werkveld, het klinisch-psychologische werkveld en het werkveld in de organisatie-, consumenten- en arbeidspsychologie.

De commissie apprecieert de gedeelde aandacht voor deze drie relevante werkvelden en de bewuste keuze voor die brede oriëntatie. De opleiding onderhoudt contacten in het werkveld met onder meer verschillende centra voor leerlingbegeleiding (CLB), centra voor algemeen welzijnswerk (CAW), centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG), openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW), interim- en rekruteringsbureaus en de Vlaamse dienst voor arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding (VDAB). De commissie is tevreden over de aanwezigheid van elk van de drie werkvelden in de recent opgestarte resonantiec ommissie. Hiermee bespreekt de opleiding haar doelstellingen en haar onderwijsaanbod. Tijdens de visitatie bevestigden de werkveldverte-

genwoordigers dat zij betrokken zijn in het overleg over het opleidingsprofiel. Zij waarderen dat hun inbreng ook effectief benut is in de verdere voltooiing van het opleidingsprofiel. Daarmee heeft de opleiding gevolg gegeven aan de aanbeveling van de vorige visitatiecommissie.

Gezien de opleiding nog niet geaccrediteerd is als een professionele bachelor, wordt zij momenteel niet betrokken in het overleg omtrent de ontwikkeling van Vlaamse learning outcomes voor de professionele bachelor Toegepaste psychologie. De opleiding heeft aangegeven hier last van te hebben. De commissie ziet dit ongemak en wijst erop dat deelname aan dergelijk overleg voor de toekomstige evolutie van deze opleiding een logische en noodzakelijke stap is. De commissie waardeert daarom des te meer dat de opleiding zelf in overleg treedt met de opleiding Toegepaste psychologie aan de hogeschool Thomas More in Antwerpen. De commissie stelt daarnaast vast dat de opleiding een benchmark uitgevoerd heeft ten opzichte van alle Vlaamse opleidingen in de Toegepaste psychologie, wat betreft de ontwikkeling van eindcompetenties. Deze opleiding van het CVO Provincie Antwerpen profileert zich vanuit haar focus op een zeer specifieke doelgroep: de werkstudent. Ze wil haar onderwijs vanuit de geformuleerde doelstellingen invullen in functie van de noden van studenten die het studieprogramma willen combineren met een job. Ook ten opzichte van verwante opleidingen binnen het sociaal-agogische domein heeft de opleiding een vergelijkende analyse gemaakt, waaruit haar specificiteit blijkt. De commissie vindt dergelijke benchmarks zeker waardevol en bevestigt dat de opleidings- en beroepsvereisten gerespecteerd worden in het opleidingsprofiel. Ze wil de opleiding echter suggereren om daarvoor ook buiten de landsgrenzen te kijken en een vergelijking met kaders uit bijvoorbeeld Nederland en Groot-Brittannië te gaan benutten.

De opleiding wijst ten slotte op de belangen die zij en met name de studenten hebben bij de upgrade naar een professionele bachelor, aangezien er een wetsvoorstel gedaan is onder meer in functie van de erkenning van het beroep psychotherapeut. Daarvoor zal men voortaan minstens een bachelordiploma moeten bezitten en een erkende therapieopleiding moeten hebben gevolgd. Het voorstel werd in januari 2014 goedgekeurd.

De commissie bevestigt dat de opleiding momenteel reeds een grote inhaalbeweging gemaakt heeft wat betreft de geformuleerde doelstellingen. Verschillende aanbevelingen daaromtrent uit het vorige visitatierapport zijn ondertussen opgevolgd. De commissie geeft de opleiding dan ook erkenning voor de geboekte vooruitgang en ze wil de opleiding aanmoedigen om nu de implementatie van deze doelstellingen in het programma verder te voltooien en te gaan optimaliseren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Benchmark de opleiding op het vlak van doelstellingen en programma ook met gelijkaardige opleidingen in het buitenland.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen: [voldoende](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1	niveau en oriëntatie	voldoende
facet 1.2	domeinspecifieke eisen	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **onvoldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding sinds de vorige visitatie in 2012 op korte tijd veel veranderingen heeft doorgemaakt. Aan de basis daarvan ligt de overgang naar een nieuw competentieprofiel. Om de vertaalslag naar het curriculum te maken heeft de opleiding in samenwerking met de AP Hogeschool een **doordachte toets- en competentiematrix** ontwikkeld. De commissie heeft begrepen dat die matrix het basisinstrument vormt, waarmee de opleiding ook haar ECTS-fiches heeft aangepast. De commissie is van mening dat de relatie tussen doelstellingen en programmaonderdelen zichtbaar is via de ECTS-fiches (op Smartschool en de website) en via de matrix, maar momenteel nog in te wisselende mate zichtbaar in de concrete cursusinhouden en het daarbij horende toetsmateriaal. De commissie heeft nauwgezet het cursusmateriaal, Smartschool en de toetsen bestudeerd. De commissie vond in het cursusmateriaal wel al enkele goede voorbeelden terug waarin de geformuleerde competenties geïmplementeerd zijn in het programma. Mooie voorbeelden van de competentiegerichtheid van het programma vond de commissie in de opleidingsonderdelen Gezondheidspsychologie en Psychodiagnostische methoden I. Ze concludeert dat enkele voortrekkers binnen het onderwijzend personeel de matrix al doelgericht gebruiken. Desalniettemin moest de commissie vaststellen dat dat nog niet systematisch gebeurt. Voor een aantal opleidingsonderdelen dekt de vlag – in dit geval de vernieuwde ECTS-fiches – nog niet de lading, bijvoorbeeld: Klinische psychologie (practicum) of Projectwerk diagnostiek en begeleiding. Gezien het korte tijdspad sinds de vorige visitatie, acht de commissie een vergevorderde **implementatie** zo snel ook nog niet mogelijk. Ze heeft er echter vertrouwen in dat de opleiding in de nabije toekomst de volledige afstemming in functie van de doelstellingen zal realiseren, in navolging van de hierboven vermelde goede voorbeelden.

Bovendien wil ze aandacht vragen voor de **drie taxonomische niveaus** in de opleidingsonderdelen. De commissie vindt het positief dat de opleiding belang hecht aan het verwerven, toepassen en integreren van de competenties. Tegelijk constateerde de commissie aanvankelijk op basis van een tabel over de aanwezigheid van deze niveaus in het programma, dat weinig opleidingsonderdelen niveau drie (integreren) bereiken. De opleiding gaf aan dat die tabel een vertekend beeld geeft, omdat ze met afgeronde gemiddeldes werken per opleidingsonderdeel. Nadien heeft de commissie nog twee aangepaste versies gekregen van die tabel. Ze bevestigt dat de laatste versie – die het hoogst getoetste niveau opneemt – het meest inzichtelijk is en weergeeft dat verschillende modules ook het derde niveau toetsen. Toch merkt de commissie op dat in de praktijk die laatste theoretische tabel niet helemaal strookt met haar bevindingen tijdens de visitatie op het vlak van toetsing (cf. facet 2.7). Dat baart de commissie zorgen, aangezien deze opleiding moet kunnen aantonen dat ze haar onderwijs inricht op het niveau van een professionele bacheloropleiding. Momenteel heeft de commissie die garantie nog niet voor alle eindkwalificaties.

De commissie is wel tevreden over de **inspraak** van de resonantiecommissie en de studenten wat de uitbouw van het curriculum betreft. Ze heeft gemerkt dat de opleiding dankzij de kwaliteitszorg haar programma systematisch evalueert via diverse bevragingen (cf. onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg).

Het programma is sinds 2008-2009 **modulair** opgebouwd en bestaat uit 180 ECTS. Het modeltraject telt zeven semesters, in functie van de werkstudenten. In elk semester zijn zes modules voorzien. De commissie vindt de modulestructuur van het programma doordacht en logisch. De eerste semesters starten met een aantal modules die de studenten een brede theoretische basis bieden. Op een algemeen niveau zijn er modules zoals Sociologie, Filosofie of Recht. Binnen het vakgebied van de psychologie gaan de eerste opleidingsonderdelen over onder meer Ontwikkelingspsychologie, Pedagogie of Sociale psychologie. Daarnaast bevat het modeltraject van bij de start methodologische modules zoals Statistiek of Psychodiagnostische methoden, die in de volgende semesters verder uitgewerkt worden. In het tweede jaar van het modeltraject komen de drie werkvelden centraal te staan, waarbij er zowel voor school- en pedagogische psychologie als voor klinische psychologie als voor arbeids- en organisatiepsychologie steeds een module Theorie en thema en een module Practicum georganiseerd worden. In de laatste drie semesters van het modeltraject gaan de studenten op stage en werken ze een bachelorproef uit. Daarnaast volgen ze enkele gemeenschappelijke modules, zoals Deontologie en Wetenschappelijk denken, en kunnen ze in het vijfde semester uit twaalf modules vijf verdiepende keuzemodules selecteren.

De opleiding geeft volgens de commissie nog te weinig vorm aan de **internationale dimensie** in het programma. De commissie begrijpt dat een buitenlandervaring voor de werkstudenten, die hun studie combineren met een job en vaak een gezin, niet evident is. Toch zouden bijvoorbeeld korte buitenlandse stages, eventueel in de buurlanden, een alternatief kunnen vormen. Ook is deze commissie, zoals de vorige visitatiecommissie, teleurgesteld in de internationalisation@home, die nogal eenzijdig vanuit intercultureel perspectief benaderd wordt. De opleiding voorziet in het programma de modules Interculturele Communicatie en Interculturele Diagnostiek. Daarnaast maken docenten gebruik van Engelstalige vakliteratuur. Studenten geven in eerste instantie het gebruik van internationale bronnen aan als een manier van internationalisering. De commissie vindt de aanwezigheid van internationale vakliteratuur echter een vanzelfsprekendheid en stimuleert de opleiding om meer actuele internationale literatuur uit het buitenland te gebruiken, zodat studenten kunnen ervaren hoe psychologische stromingen en inzichten ook een (inter)nationale invloed hebben. Het werkveld waarmee de commissie sprak, ziet vooral een meerwaarde in het aantrekken van meer buitenlandse sprekers, eerder dan bijvoorbeeld de uitbouw van studentenmobiliteit. De commissie begreep dat de opleiding momenteel jaarlijks een buitenlandse gastspreker uitnodigt. In het algemeen wil ze de opleiding aanmoedigen om op dit punt een tandje bij te steken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Voer de voorgenomen concretisering van het nieuwe competentieprofiel systematisch in alle programmaonderdelen in, zodat alle modules stroken met de nieuwe ECTS-fiches.
- Voltooi de verdere implementatie van het vernieuwde programma met aandacht voor het beoogde eindniveau.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft gezien dat de opleiding bewust inzet op een grote praktijkgerichtheid, met aandacht voor de drie werkvelden. De studenten komen in eerste instantie al indirect in contact met de beroepspraktijk aan de hand van de veel gebruikte **casuïstiek** in de theoretische opleidingsonderdelen en in de capita selecta, maar ook aan de hand van de vakliteratuur. De commissie vindt dat de aanwezige vakliteratuur relevant is voor de kennisontwikkeling van de studenten, al maakt ze de kanttekening dat er nog meer mee gewerkt mag worden in de lessen. De studenten zijn zelf vragende partij voor een aantal excursies naar relevante organisaties en bedrijven in het werkveld.

In tweede instantie trainen de studenten hun beroepsvaardigheden tijdens de **practica en de stage**. Alle studenten gaan in het tweede modeljaar op kijkstage in twee van de drie betrokken werkvelden. In het derde werkveld lopen ze een actieve stage van minimaal 280 uren (16 ECTS). De commissie vindt de omvang van de stage beperkt en vraagt om te bekijken of een uitbreiding van de stage in het curriculum mogelijk zou zijn. Ze is wel tevreden over de omkadering die de opleiding biedt voor de stage. Alle studenten krijgen een stagebrochure met toelichting over de organisatie en de beoordeling van de stage. De studenten kiezen zelf hun stageplaats en leggen hem ter goedkeuring voor aan het stageteam van de opleiding. Ook formuleren de studenten op basis van het opleidingsprofiel persoonlijke leerdoelen. Een student kan zelf plannen of hij de stage in één blok voltooit of spreidt in de tijd. Wie al relevante werkervaring heeft, kan op basis van de eerder verworven competenties (EVC's) maximaal voor 80 uur stage vrijgesteld worden. Een stagebegeleider vanuit de opleiding en een stagementor op de stageplaats staan in voor de directe feedback. De commissie is globaal genomen erg tevreden over het vaardigheidsonderwijs binnen het programma. Ze noemt met name de aandacht voor relationele en communicatieve vaardigheden en voor deontologie als een sterk punt binnen het programma. Een aandachtspunt daarentegen is volgens de commissie de testotheek van de opleiding. In de opleiding Assistent in de psychologie is het belangrijk dat studenten de verschillende testen leren kennen en leren afnemen. De testen worden besproken, inge oefend (hands-off en hands-on) en geïnterpreteerd. Studenten kunnen deze testen bovendien lenen. Dit geeft hen de mogelijkheid het afnemen en interpreteren thuis in te oefenen, een noodzaak bovenop de contacturen. Ze beschikken ook gratis over de digitale COTAN-database (Commissie Testaangelegenheden Nederland). De opleiding moet zich voldoende bewust zijn en de studenten er met nadruk op wijzen dat de Cotankwalificatie zich vaak nog te weinig baseert op de bruikbaarheid van testen in Vlaanderen. Zowel docenten als studenten geven aan dat verschillende soorten testen besproken worden tijdens de opleidingsonderdelen. De commissie vraagt de opleiding echter om een classificatiesysteem per onderzoeksdomein te ontwikkelen, in plaats van een alfabetische lijst., omdat het belangrijk is dat de studenten niet enkel leren de test uitvoeren, maar ook leren welke test ze naar gelang

de context moeten selecteren. Daarvoor is een classificatiesysteem noodzakelijk en gebruikelijk in de professionele psychologische praktijk. De commissie vindt het daarnaast niet nodig dat de studenten alle testen leren kennen, maar wel dat ze zich bewust worden van de validiteit, betrouwbaarheid en met name de relevantie van de landelijke normering van elke test. De commissie raadt de opleiding daarom aan om voor het schoolpsychologische domein bijvoorbeeld het vademecum van diagnostische instrumenten en methoden van het Coördinatieteam in Antwerpen voor Psychodiagnostiek (CAP) te bekijken. Tevens raadt de commissie aan voor de andere domeinen naar soortgelijke vademeca op zoek te gaan en de testen gecentraliseerd beschikbaar te stellen. De commissie ziet in het aanbieden van een duidelijke classificatie van de testen een belangrijke schakel naar de professionele deskundigheid van de studenten.

Het eindwerk en de stage vormen samen de bachelorproef. Het **eindwerk** is sinds de vorige visitatie enigszins herdacht en geoptimaliseerd, vertrekkende van de aanbevelingen in het vorige visitatierapport. Net zoals bij de stage kunnen de studenten voor de bachelorproef rekenen op een uitgebreide eindwerkbroschure met alle criteria en praktische informatie. De student kiest een onderzoeksonderwerp dat vertrekt vanuit een afgebakend reëel probleem op de stageplaats. Op die manier is het eindwerk niet meer louter een literatuuronderzoek, maar ook een praktijkgerichte opdracht waarvoor de studenten uiteraard aan de hand van vakliteratuur een theoretische omkadering moeten schetsen. De commissie vindt het positief dat men nu de koppeling tussen stage en scriptie nastreeft. Een dergelijke koppeling is vaak een win-winsituatie voor student en stageplaats. Als het onderzoeksproject leidt tot oplossingen of suggesties, zijn de resultaten van de scripties in zekere zin een vorm van maatschappelijke dienstverlening. Studenten werken voor de uitwerking van de scriptie samen met een externe promotor die inhoudelijk opvolgt en met een interne begeleider van de opleiding, die waakt over de vormgeving. Nieuw sinds 2013-2014 is de inzet van een externe promotor. Ook moet de student nu verplicht een eindwerkvoorstel inleveren, waarin een onderzoeksvraag en de methodologie vervat zitten. De opleiding geeft vervolgens go of een no go voor de aanvraag. De commissie is blij met deze aanpassingen, aangezien zij bij het lezen van de eindwerken volgens het vorige concept twijfels had over de methodologische uitwerking (cf. facet 6.1). Ze vraagt om bij de goedkeuring van het onderzoeksvorstel expliciet aandacht te schenken aan de relevantie en (voldoende) complexiteit van het voorstel, omdat ze op basis van de ingekeken eindwerken tot de conclusie is gekomen dat een beduidend aantal onderzoeksonderwerpen volgens haar te weinig complex is in relatie tot de beoogde eindkwalificaties. De commissie heeft begrepen dat de studenten ook in andere opleidingsonderdelen in aanraking komen met praktijkgericht onderzoek en wetenschappelijke methodologie, zoals bijvoorbeeld in Algemene psychologie, Deontologie en wetenschappelijk denken, Psychodiagnostische methoden, Statistiek of Marktonderzoek. Ze wil de opleiding zeker aanmoedigen te blijven werken aan de link tussen toepassingsgericht onderzoek en onderwijs.

De opleiding gelooft sterk in het uitwisselen van diverse praktijkervaringen, die de werkstudenten vaak al opgedaan hebben. Die **persoonlijke inbreng** tijdens de lessen wordt dan ook aangemoedigd. De commissie bevestigt dat eigen praktijkervaringen van studenten een meerwaarde kunnen zijn, hoewel ze ook wil waarschuwen voor het willekeurig karakter van het 'autobiografische element' in de opleidingsonderdelen: het is niet voorspelbaar of en op welke manier die praktijkinput ook effectief een meerwaarde vormt voor het ontwikkelen van de beroepscompetenties.

De commissie constateert ten slotte ook dat de **expertise** van het **onderwijzend personeel** en de gastdocenten benut wordt. De meeste docenten zijn naast hun onderwijsopdracht ook nog deeltijds werkzaam in de beroepspraktijk en putten daaruit veel inspiratie. De studenten appreciëren de praktijkvoorbeelden waarmee hun docenten de theorie in de lessen kunnen illustreren. Daarnaast zijn er eveneens verschillende academici actief binnen de opleiding, die het toegepast

onderzoek binnen de opleiding mee kunnen ondersteunen en de studenten zo aanzetten tot kritisch en evidence based redeneren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Hanteer en verspreid een professioneel classificatiesysteem van de relevante testen en diagnostische methoden voor de studenten.
- Bekijk de mogelijkheden om de stage in omvang uit te breiden en om excursies voor de studenten te organiseren.
- Blijf de link tussen toepassingsgericht onderzoek en onderwijs bewaken.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is tevreden over de samenhang in het opleidingsprogramma. De combinatie van een flexibele, **modulaire structuur** en de logica van de opbouw in de semesters is knap en strookt volledig met de visie van de opleiding om haar onderwijs maximaal efficiënt te organiseren voor de werkstudenten.

De indeling van de zes modules per semester laat zien dat er een **verantwoorde modelstructuur** in het programma zit. De structuur maakt het mogelijk om de competenties vanuit een brede basis op te bouwen en vervolgens een verdieping te creëren in functie van de drie werkvelden. Theorie en praktijk interageren doorheen de opleiding vooral vanaf het tweede modeljaar met elkaar. De commissie ziet dan ook een consistent geheel aan opleidingsonderdelen, waarin de verschillende kenniselementen kunnen samenkomen. De commissie apprecieert bijvoorbeeld dat men ook binnen de modules Klinische psychologie verwijst naar de deontologische code. Tegelijk wil ze de opleiding waarschuwen voor niet-functionele overlap tussen modules, waarvan ze ook voorbeelden is tegengekomen (bv. Klinische psychologie en Psychodiagnostische methoden). De commissie leidt daaruit af dat de intercollegiale inhoudelijke afstemming nog voor verbetering vatbaar is. Die afstemming kan gepaard gaan met de verdere implementatie van het opleidingsprofiel, zodat de vakinhouden op basis van de competenties ingevuld worden en zodat men op die manier overlap beter kan voorkomen.

Het programma toont ook een **grote flexibiliteit** voor werkstudenten die een individueel traject willen samenstellen. Veel studenten maken gebruik van de mogelijkheid om in te schrijven voor een andere combinatie van modules, om een eigen tempo en spreiding op te stellen. Tegelijk maakt de opleiding het zo mogelijk om zowel in september als in februari in te stromen in de opleiding. De commissie is positief over de flexibiliteit en stelt met tevredenheid vast dat er ook restricties verbonden zijn aan de flexibele leertrajecten op basis van volgtijdelijkheid.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Optimaliseer de inhoudelijke afstemming tussen modules, zodat overlap tussen opleidingsonderdelen vermeden wordt.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: **oké**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De graduaatsopleiding bestaat uit 7 semesters van elk tussen 16 en 30 studiepunten. In totaal wordt een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een professioneel gerichte bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **onvoldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studielast is het resultaat van contacturen, zelfstudie, praktijkverwerking bij opdrachten en voorbereiding van de toetsing. De opleiding heeft de studielast zowel aan de hand van **tevredenheidsenquêtes** als met een systematisch programma van **tijdsregistraties** gemeten. Dat laatste gebeurde in het eerste semester van 2012-2013 bij wijze van test voor drie modules binnen de opleiding Assistent in de psychologie. Het CVO Provincie Antwerpen concludeerde echter dat dergelijke tijdmetingen door een onvolledige respons in deze tests niet het gewenste resultaat opleverden. Vervolgens heeft de opleiding een nieuwe poging ondernomen en voor de modules Economie en Schoolloopbaanbegeleiding een nieuwe registratie opgestart. De gemeten studietijd bij deze twee modules lag 30 à 40% lager dan de theoretisch geschatte studietijd op basis van het aantal studiepunten vermenigvuldigd met 25 uur. De opleiding geeft aan dat ze vanaf 2013-2014 de studielast enkel zal bevragen via de tevredenheidsenquêtes per opleidingsonderdeel, die weliswaar meer perceptiegericht zijn. De commissie vraagt de opleiding om naast kwalitatieve metingen zeker ook de studietijd kwantitatief op te volgen.

De commissie heeft op basis van de gesprekken vastgesteld dat de meerderheid van de **werkstudenten** vaak een erg drukke combinatie ondergaat van een job, een opleiding en een gezin/privéleven. Daarentegen wordt de studielast van deze graduaatsopleiding op zichzelf dus eerder laag ingeschat volgens de gegevens. De opleiding verklaart dat onder meer door de andere studieaanpak van werkstudenten, die vaak gericht en tijdsefficiënter is dan de werkwijze van jonge generatiestudenten die rechtstreeks uit het secundair onderwijs instromen. De commissie vindt

dat gedeeltelijk een plausibele verklaring, maar kan daarin geen garantie vinden dat er geen andere factoren meespelen. Ze beschouwt de lage studietijd als een problematisch punt voor de beoordeling van deze graduaatsopleiding, aangezien de lage studietijd mogelijk ook in relatie zou kunnen staan met het niveau van het programma.

De commissie heeft echter begrepen dat de stuurgroep van de opleiding de afgelopen jaren verschillende gecoördineerde initiatieven heeft ondernomen tegen deze lage studielast. De opleiding heeft het aantal keuzevakken verhoogd van drie naar vijf modules en binnen verschillende opleidingsonderdelen werden extra taken en opdrachten gegeven. Bijvoorbeeld voor Algemene Psychologie, Ontwikkelingspsychologie en Statistiek I werden in 2008 bijkomende taken opgenomen. Sinds 2010-2011 gebeurde dat eveneens voor de modules: Stage, practicum Arbeids- en organisatiepsychologie, practicum Klinische psychologie en Verkenning Werkvelden. In 2012-2013 werd aan de module Marktonderzoek een extra opdracht toegevoegd en in 2013-2014 volgden acties voor de scriptieopdracht, Neurowetenschappen en Economie. Tijdens de gesprekken met de studenten hoorde de commissie ook dat de studenten de impact merken van de overschakeling naar een professionele bachelor: in die zin dat de taken en opdrachten uitgebreid worden, bijvoorbeeld met meer aandacht voor het gebruik van internationale bronnen. Daarvan werd reeds gewag gemaakt door de vorige visitatiecommissie in 2011.

Het effect van de genomen initiatieven toont zich echter nog niet in de gemeten studietijd. De twee modules die deel uitmaakten van de tweede meting in 2012-2013 gaven een te lage studietijd aan. Voor één van de betrokken modules (Economie) werden zoals hierboven vermeld extra opdrachten ingevoerd. In 2014-2015 plant de opleiding een verzwaring van de module Schoolloopbaanbegeleiding. Over de andere modules bestonden ten tijde van de visitatie nog geen actuele gegevens. De commissie heeft met andere woorden onvoldoende indicaties gekregen dat er verbetering gerealiseerd is op het vlak van studietijd. Het remediërendossier dat de commissie van de opleiding ontving, vermeldt overigens dat de opleiding de theoretisch geschatte totale studietijd in de ECTS-fiches voorlopig behoudt. Deze discrepantie tussen gemeten en beoogde studietijd is in het kader van de overstap naar een professionele bacheloropleiding een problematisch gegeven. Aangezien deze opleiding evolueert van een graduaatsopleiding naar een professionele bachelor mag er geen twijfel bestaan over de studielast. De commissie heeft te weinig grond om de beoordeling van dit facet positief af te wegen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Blijf de studietijd zowel kwantitatief als kwalitatief opvolgen, om eventuele problemen in kaart te kunnen brengen.
- Verhoog aantoonbaar de gemeten studietijd tot de decretale minimumnormen omtrent studietijd.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding Assistent in de psychologie kiest voor een **specifieke onderwijsmethodiek** in functie van de werkstudenten. Kernwoorden daarvoor zijn flexibiliteit, studentgerichtheid, blended learning en toepassingsgerichtheid.

Het onderwijs vertrekt vanuit het principe van gecombineerd leren, waarbij contactonderwijs en afstandsonderwijs samen voorkomen. De lessen worden vier avonden per week gegeven en worden aangevuld met opdrachten, zelfstudie en e-learning via de elektronische leeromgeving. Daarnaast mikt de opleiding ook op een interactieve leeromgeving waarin de studenten centraal staan en zij een eigen bijdrage kunnen leveren aan het onderwijs.

De toepassingsgerichtheid is zichtbaar in de aandacht voor praktijk- en vaardigheidsonderwijs met focus op de verschillende werkvelden. De commissie is tevreden over de variatie aan **didactische werkvormen** in het programma, die een afwisseling bieden tussen onder meer klassieke hoorcolleges, casestudy's, rollenspelen, praktijkoefeningen, intervisies en e-learning. De werkvormen zijn nu op het niveau van de modules in kaart gebracht, maar de opleiding wil dat nog verder verfijnen tot op het niveau van de leerdoelen.

Het **cursusmateriaal** is vakinhoudelijk volledig en wordt aangevuld met aanbevolen vakliteratuur. De commissie stelt vast dat die vakliteratuur zeker relevant is voor de opleiding Assistent in de psychologie, maar ze merkt op dat het niet meteen duidelijk is welke literatuur nu verplicht dan wel aanbevolen is. Wat de implementatie van de competenties en leerdoelen betreft, merkt de commissie op dat nog niet alle ECTS-fiches stroken met de realiteit van het cursusmateriaal dat ze ter plaatse heeft kunnen bestuderen. De commissie merkt bovendien op dat de invoer van de eerder genoemde bijkomende opdrachten nog beperkt gelieerd is aan de actualisering van de ECTS-fiches (cf. facet 2.5). De commissie heeft gezien dat de opleiding dit gefaseerd implementeert. Een aantal cursussen zijn prima opgesteld, bevatten een interessante reader en situeren zich, conform de doelstellingen, dan ook op het niveau van een professionele bachelor. Het cursusmateriaal bij het practicum van School- en pedagogische psychologie is daarvan een voorbeeld en biedt een breed kader vanuit het werkveld. Ook de cursus Psychodiagnostiek (theorie en thema) zit degelijk in elkaar. Het practicum daarvan komt daarentegen dan weer wat rommelig over, net zoals de cursus bij het practicum van Arbeids- en organisatiepsychologie. De commissie spoort de opleiding aan om – de vermelde good practices indachtig – het kwaliteitsverschil met de andere cursussen weg te werken.

De digitale leeromgeving, **Smartschool**, is duidelijk qua structuur en wordt frequent gebruikt door docenten en studenten. Naast de verspreiding van documenten en audiovisueel materiaal, bevat Smartschool ook interactieve taken en opdrachten. De commissie vindt vooral het actief gebruik van de fora opvallend en waardeert dit. Ook voor de uitwerking van de opleidingsonderdelen op Smartschool geldt ten slotte dat de implementatie van de competenties daarin nog niet overal volledig zichtbaar is.

Globaal genomen vindt de commissie de relatie tussen vormgeving en inhoud aan de maat en ziet ze reeds bewijzen en resultaat van de vertaalslag van het nieuwe opleidingsprofiel in het cursusmateriaal. Deze vertaalslag moet wel nog vervolledigd worden in alle cursussen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Werk de kwaliteitsverschillen tussen de cursussen weg en stem de cursussen, maar ook Smartschool, meer af op de geformuleerde competenties.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: **onvoldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft uit de documenten en de gesprekken vastgesteld dat het **toetsbeleid** van deze opleiding nog in de kinderschoenen staat. In 2012-2013 is men gestart met de ontwikkeling van een adequaat toetssysteem, gekoppeld aan de doelstellingen. De commissie ziet inderdaad dat de opleiding in de **toets- en competentiematrix** op het niveau van de modules en in functie van de beoogde leerdoelen de evaluatievormen in kaart brengt. Gelijklopend met de aanbevelingen over de implementatie van de ECTS-fiches in de programmaonderdelen (cf. 2.1), moet de commissie de opleiding ook nadrukkelijk aanbevelen om het toetsbeleid en het competentieprofiel verder te implementeren in de toetsen en evaluaties zelf. Er zijn momenteel nog geen toetsmatrijzen op het niveau van de toets zelf, al beseft de commissie dat de opleiding enkel stapsgewijs haar toetsbeleid kan gaan vormgeven en dat de ontwikkeling van toetsmatrijzen in deze fase nog niet aan de orde is. Ze suggereert de opleiding om daarvan in de nabije toekomst werk te maken.

De opleiding kan voortbouwen op het centrumreglement van het CVO, waarin een evaluatiebeleid is opgenomen. De opleiding plant daarnaast de opstart van een interne **toetscommissie**, ter controle van de didactische kwaliteit van de toetsing. Momenteel wordt al van de docenten gevraagd om een week voor de examenperiode de vragen met de modelantwoorden op te stellen. De commissie heeft tijdens de visitatie voor sommige modules antwoordmodellen aangetroffen, maar die waren niet altijd compleet. De opleiding had zelf al vastgesteld dat niet alle examens even valide en betrouwbaar zijn opgesteld. Ze heeft daarom voor het personeel in het voorjaar van 2014 enkele vormingen vastgelegd over toetsing, zodat iedereen binnenkort vanuit dezelfde mind set kan werken en zodat de docenten aan de hand van peer reviews feedback zullen kunnen geven op elkaars examens. De commissie is ook van mening dat de **didactische deskundigheid** van docenten op het vlak van toetsing nog een aandachtspunt is en moedigt dergelijke professionaliseringsinitiatieven aan.

De commissie heeft tijdens de visitatie verschillende examenexemplaren bestudeerd en is bezorgd over de **wisselende kwaliteit** daarvan. Ze heeft toetsexemplaren gezien die te eenzijdig reproductievragen bevatten en amper het inzicht van de studenten beoordelen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het examen van School- en pedagogische psychologie (theorie en thema), dat bovendien niet helemaal representatief voor de hele cursus leek te zijn. Voor Statistiek en Psychodiagnose stelt de commissie vast dat dezelfde vragen verschillende jaren terugkeren. Dat is volgens de commissie niet per definitie problematisch, maar ze vraagt de opleiding om doorheen verschillende jaargangen van toetsing de examens regelmatig bij te werken, zodat ze ook blijven aansluiten op de nieuwe doelen. Andersom heeft de commissie ook degelijke toetsvoorbeelden gevonden voor de modules: Economie, Marktonderzoek, Gezondheidspsychologie en Psychodiagnostiek. Ook de toetsing van de practica rond School- en pedagogische psychologie is aan de maat, al maakt de commissie de kanttekening dat globaal genomen de beoordeling van de practica niet te theoretisch ('hands off') mag zijn. Voor het examen Arbeids- en organisatiepsychologie

(practicum) kan de opleiding bijvoorbeeld meer toepassingsgerichte opdrachten geven. De commissie vindt de vragen momenteel te kennisgericht. Ze adviseert voor practica vooral het gebruik van de 'hands on' vaardigheidstoetsen, reflecties en opdrachten.

Omdat de commissie begrepen heeft dat de bijsturing ten opzichte van het nieuwe competentieprofiel voor de examens van januari 2014 nog volop lopende was tijdens de visitatie in december 2013, heeft de commissie gebruik gemaakt van de mogelijkheid om tot vijf dagen na de visitatie bijkomende voorbeelden van toetsing op te vragen. De opleiding heeft zo een extra kans gekregen om te tonen op welke manier ze de toetsing voortaan wil vormgeven. De commissie leidt daaruit af dat de opleidingsverantwoordelijken goed weten in welke richting ze moeten evolueren met de toetsing en dat de eerste voorbeelden op niveau zich al laten zien. De commissie wil dan ook benadrukken dat ze vertrouwen heeft in het groeiproces van deze opleiding. Toch kan ze op dit moment nog niet hardmaken dat de toetsing in deze opleiding overall adequaat meet of de leerdoelen van het programma op het juiste niveau gerealiseerd worden.

De commissie was tijdens de visitatie lovend over de geoptimaliseerde **stagebeoordelingsformulieren** zowel voor mentor en cursist als voor de supervisor. Net zoals de vermelde good practices bij de toetsing, maakt deze werkwijze voor de commissie duidelijk dat de opleiding op het juiste pad zit. De criteria voor de stagebeoordeling zijn concreet en houden rekening met de beoogde competenties. Daarmee beantwoordt de opleiding aan de vraag van de vorige visitatiecommissie. De student krijgt halverwege de stage een bezoek van de supervisor, waaraan een tussentijds functioneringsgesprek gekoppeld wordt. Zowel met de stagementor als met de supervisor vindt een eindevaluatiegesprek plaats. De drie stagebegeleiders van het stageteam binnen de opleiding beoordelen in overleg het stagedossier. Dit stagedossier bestaat uit:

- twee door de stagementor ingevulde evaluatieformulieren: tussentijds en eindevaluatie op basis van een gesprek tussen stagementor, begeleider en student.
- De stageagenda
- Het stageverslag
- Een afsluitend gesprek tussen begeleider van de opleiding en student over de stage en het stageverslag.

Tijdens de visitatie bevestigde de commissie dat de werkwijze bij de stagebeoordeling knap in elkaar zit en dat dit een leidraad kon zijn voor de optimalisatie van het **eindwerkbeoordelingsformulier**. De gehanteerde criteria van het aanvankelijke evaluatieformulier waren volgens de commissie immers discutabel. De opleiding meldde tijdens de gesprekken dat een aangepast beoordelingsformulier op basis van de competenties ook voor de scriptie in de pijplijn zat. Daarom heeft de opleiding ook dat document nog na de visitatie bezorgd aan de commissie. De commissie is van mening dat de opleiding daarmee weer een stap vooruit heeft gezet wat betreft validiteit en transparantie: de criteria zijn duidelijker geworden. Daarentegen stelt de commissie zich nog vragen over wie finaal de eindwerken evalueert. Ze vindt de rol van de externe promotor nogal diffuus, aangezien de promotor zowel begeleidt, superviseert als beoordeelt. De commissie waarschuwt de opleiding dat zij eindverantwoordelijk is voor de beoordeling van zowel inhoud, niveau als kwaliteit van de eindwerken. Ze is daarom van mening dat de opleiding meer moet waken over het tot stand komen van het eindwerk en de inhoudelijke samenwerking met de externe promotoren. Ze pleit ook voor dialoog tussen de verschillende beoordelaars, zodat het punt niet bepaald wordt op basis van een gemiddelde, maar vanuit een gewogen besluit.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Neem de implementatie van het toetsbeleid zonder uitstel met kracht ter hand.
- Operationaliseer de toetscommissie om een structurele kwaliteitscontrole van de toetsing te kunnen garanderen.
- Maak werk van de ontwikkeling van toetsmatrijzen op toetsniveau.
- Investeer in de didactische professionalisering van de docenten omtrent toetsing.
- Waak over de rol van de externe promotor ten opzichte van de opleidingsverantwoordelijkheid wat de eindwerkbeoordeling betreft. Creëer een dialoog tussen de verschillende beoerdelers.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **goed**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bacheloropleiding. Voor studenten zonder diploma secundair onderwijs organiseert de opleiding een toelatingsproef. Een goede beheersing van het Nederlands beschouwt de opleiding als een noodzakelijk voorwaarde. De opleiding en het CVO Provincie Antwerpen stellen pluralisme en diversiteit centraal. De opleiding Assistent in de psychologie wil bewust kansen bieden aan alle gemotiveerde studenten, ongeacht hun achtergrond. De opleiding richt zich in het bijzonder naar een specifieke doelgroep: de werkstudenten. Bijgevolg kent de opleiding een **vrij diverse instroom**, zowel qua vooropleiding als qua leeftijd en profiel.

De commissie is positief over het **instroombeleid** van de opleiding, dat flexibiliteit en maatwerk vooropstelt. Zo kunnen mensen die reeds een job hebben, hun werkleven combineren met de studie. De opleiding organiseert intakegesprekken om het modeltraject en de verwachtingen met elke inschrijvende student te bespreken. Veel studenten maken gebruik van de mogelijkheden van het modulaire programma en stellen een individueel traject op. Ze kunnen zowel in september als in februari instromen. Vaak vragen studenten op basis van eerder verworven competenties of kennis (EVC's en EVK's) vrijstellingen aan. De opleiding volgt de werkwijze die de Associatie Universiteit Hogescholen Antwerpen hanteert. De commissie heeft geconstateerd dat het protocol een duidelijke aanvraag-, antwoord- en beroepsprocedure omvat. Ze apprecieert de gedetailleerde voorwaarden en de vrijstellingsproef die de directie kan organiseren. Ook wanneer studenten een eigen traject opstellen met een andere volgorde in modules, dienen ze de volgtijdelijkheidsregels tussen bepaalde opleidingsonderdelen te respecteren. De commissie is zeer tevreden over de balans die de opleiding biedt tussen maximale flexibiliteit voor instromers en aandacht voor de programmasamenhang.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 2, programma: [onvoldoende](#)

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1	relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma	onvoldoende
facet 2.2	eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3	samenhang van het programma	voldoende
facet 2.4	studieomvang	oké
facet 2.5	studielast	onvoldoende
facet 2.6	afstemming tussen vormgeving en inhoud	voldoende
facet 2.7	beoordeling en toetsing	onvoldoende
facet 2.8	masterproef	niet van toepassing
facet 2.9	toelatingsvoorwaarden	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp **onvoldoende** generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De commissie heeft ten tijde van de visitatie niet kunnen besluiten dat de eindkwalificaties, zoals ze in het nieuwe opleidingsprofiel vermeld staan, consequent vertaald zijn in het curriculum en in de toetsing. Daarvoor heeft ze – ondanks de vernieuwde ECTS-fiches en reeds aanwezige good practices in een deel van het cursusmateriaal en de toetsing – nog niet genoeg evidentie kunnen verzamelen. Bovendien is de lage studietijd verontrustend. Ze ziet zich genoodzaakt om voor onderwerp 2 een onvoldoende uit te spreken.

Ze wil echter benadrukken dat ze gezien heeft dat de opleiding op korte tijd immense vooruitgang geboekt heeft en verschillende aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie reeds heeft opgevolgd. Dat verdient grote waardering. De commissie meent dan ook dat de opleiding in de toekomst zeker aan alle facetten van dit beoordelingskader kan voldoen. Ze is ervan overtuigd dat deze opleiding mits een verbetertraject de kwaliteit van het programma en de toetsing zal kunnen borgen en aantonen. Daarom pleit de visitatiecommissie ervoor dat deze opleiding de kans krijgt om na een beperkte verbeterperiode een hervisitation te laten plaatsvinden. Deze commissie heeft ervaren dat zij in het kader van de aanvullende beoordeling te vroeg kwam, maar ze deelt de mening van de vorige visitatiecommissie dat het potentieel van deze opleiding aanwezig is.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie is van mening dat de opleiding de laatste jaren doelgericht de kwaliteit van haar onderwijs wil evalueren, optimaliseren en vervolgens borgen. Sinds 2008 werd op centraal niveau in het CVO een halftijdse kwaliteitscoördinator aangesteld, die de opleidingen begeleidt in hun interne kwaliteitszorg en hiervoor een **beleidskader Kwaliteitszorg** heeft uitgeschreven. De verwevenheid tussen het centrale niveau en het opleidingsniveau is de commissie positief opgevallen, aangezien die verwevenheid het kwaliteitszorgsysteem binnen de opleiding stimuleert en ondersteunt. De commissie heeft dan ook gemerkt dat de opleiding periodiek haar kwaliteit meet en daaraan een gelaagd beleidsplan koppelt. Het strategisch beleidsplan omvat de periode 2011-2015 en wordt verder opgedeeld in jaarlijkse actieplannen. Het geheel verzamelt de opleiding in het document 'Plan en prioriteiten kwaliteitszorg'. Aan de hand van verslagen van overleg en documenten in verband met enquêtes, concludeert de commissie dat de opleiding voldoende in control is over de kwaliteitscyclus. Op basis van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie heeft de opleiding het laatste jaar vooral veel geremedieerd, waardoor vooral de Plan en de Do van de PDCA-cyclus centraal stonden. De commissie begrijpt dat, maar vraagt de opleiding om vervolgens ook de doorgevoerde verbeteracties te blijven opvolgen en waar nodig bij te sturen.

Voor het meten van de onderwijskwaliteit maakte de opleiding tot op heden al van verschillende **instrumenten en methoden** gebruik: enquêtes, focusgroepen, diepte-interviews, klachtenanalyses, gegevensanalyses, exit gesprekken en studielastmetingen. Zowel medewerkers, studenten, starters, afhakers, alumni als werkveld zijn opgenomen in de meetcyclus. Voor studenten zijn er jaarlijks meerdere enquêtes over verschillende aspecten van de opleiding. Resultaten over concrete modules worden teruggekoppeld aan de betrokken docenten. Medewerkers krijgen tweejaarlijks een digitale bevraging over de opleiding en de directie. De alumni worden om de twee jaar bevraagd naar tewerkstelling en tevredenheid over de opleiding. Ook het werkveld en de stagementoren vullen om de drie jaar een bevraging in die peilt naar de tevredenheid. Jaarlijks komen enkele vertegenwoordigers uit de drie relevante werkvelden samen in de resonantiecommissie van de opleiding, om concrete feedback te geven over bijvoorbeeld het competentieprofiel of de invulling van het programma.

Globaal genomen ziet de commissie dat de opleiding met die metingen veel informatie verzamelt en analyseert in functie van de kwaliteitszorg. De commissie merkt wel op dat de vragenlijsten voor studenten voor verbetering vatbaar zijn. Ze raadt de opleiding aan om de vraagstelling in de cursistentevredenheidsenquêtes over de modules meer gericht op onderwijsdoelen te formuleren, zodat er niet overwegend naar tevredenheid over het onderwijsgebeuren gepeild wordt. Ze stelt daarnaast vast dat de online tevredenheidsenquête over de opleiding, naast de algemene kwaliteit van het onderwijs, ook in aanzienlijke mate georiënteerd is op de kleine kwaliteit (voorzieningen, cafetaria, ...). De doelgroep gaf het belang hiervan aan in vooronderzoek. Daarnaast peilt een andere tevredenheidsenquête op modulenniveau systematisch de tevredenheid en eventuele bemerkingen of suggesties van de studenten. In de resultaten van enquêtes herkent de

commissie een aantal aspecten waarover de studenten kritisch waren (bv. studielast, didactische deskundigheid, criteria bij toetsing).

De commissie is positief over de **daadkracht** van de opleiding: de opleiding meet en voert uit wat er in de jaaractieplannen uitgeschreven wordt. Daarbij valt het de commissie op dat er veel aandacht is voor de methodologische kwaliteit van de metingen (hoe gemeten wordt). Soms lijkt de opleiding deze kwaliteit te verwarren met het object van de meting (wat gemeten wordt). Ze wil de opleiding stimuleren om nu op hetzelfde elan verder te gaan en de verdere implementatie van verbeteracties op te volgen. De commissie heeft ten slotte vastgesteld dat de opleiding vertrouwen heeft in de samenwerking met de AP Hogeschool om de kwaliteitszorgsystematiek ook in de toekomst te bestendigen. De commissie apprecieert de toenemende communicatie en betrokkenheid tussen beide partners.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Neem in de bevestigingen van studenten meer vragen op die toespitsen op de kwaliteit van elke individuele module in relatie tot de onderwijsdoelen en vermijd daarnaast te eenzijdig op tevredenheid gerichte vragenlijsten
- Waak erover dat de volledige PDCA-cyclus doorlopen wordt.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding vertaalt het op macroniveau geformuleerde strategische Beleidsplan 2011-2015 in actieplannen, zowel binnen de opleiding (op mesoniveau) als binnen de modules (op microniveau). De opleiding hanteert het EFQM-model als kader voor haar kwaliteitszorg en koppelt de **streefdoelen** en **actieplannen** aan de domeinen van EFQM. De commissie apprecieert de strategische aanpak, maar raadt de opleiding aan om de streefdoelen nog meer volgens de **SMART-principes** te formuleren: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden. Op basis van de actieplannen werden echter al verschillende processen opgestart en maatregelen tot verbetering ondernomen. De opvolging van de resultaten is terug te vinden in de verschillende gestandaardiseerde verslagen van overleg over de kwaliteitszorg.

De commissie kreeg in het kader van deze aanvullende beoordeling een **remediëringdossier**, waarin de opleiding toelicht hoe ze de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie heeft opgepakt in haar kwaliteitszorg. De commissie erkent dat hiervan reeds maatregelen en resultaten zichtbaar zijn: het vernieuwde opleidingsprofiel met aangepaste ECTS-fiches, de structurele inbreng van het werkveld via de opgestarte resonantiecommissie, de herdenking van het eindwerkconcept gekoppeld aan de stage, de geoptimaliseerde stage- en eindwerkbeoordelingsfiches, de opstart van een toetsbeleid, de alumniwerking, de initiatieven in het kader van de te lage studielast, de bespreking van de tevredenheidsbevestigingen met de lectoren en de inzet op verwachtingsmanagement. De commissie ziet met andere woorden dat de opleiding niet heeft stilgezeten. Tegelijk wacht ze de verdere doorwerking af van deze verbeteracties in het programma (de cursussen en toetsing) en in het eindniveau (de eindwerken). De weg is nog niet voltooid en

de commissie vraagt de opleiding om blijvend aandacht te houden voor de monitoring van de kwaliteit van de inhoud en vormgeving van het onderwijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Formuleer de streefdoelen volgens de SMART-principes.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie drukt haar goedkeuring uit over de manier waarop de opleiding vanuit een grote klantgerichtheid haar personeel, studenten, alumni en werkveld betreft in de interne kwaliteitszorg.

Zoals al tot uiting kwam in de meetcyclus (cf. 5.1), hebben **alle betrokkenen actief inspraak** in de interne kwaliteitszorg van de opleiding. De commissie heeft bovendien geconstateerd dat de betrokkenheid van de verschillende stakeholders ondertussen geformaliseerd is in **structurele overlegmomenten**. Voor de uitwerking van het strategisch beleidsplan 2011-2015 werd een regiegroep samengesteld, waarin naast de centrale kwaliteitszorgcoördinator ook de opleidingscoördinator en vier lectoren zaten. De kwaliteitszorg wordt zowel opgevolgd binnen het directieteam van het CVO Provincie Antwerpen als in de stuurgroep 'Bachelor in de Toegepaste Psychologie' als in de werkgroepen op het niveau van de modules. Vooral de totstandkoming van de resonantiegroepen voor werkveld en alumni is een sterk punt. De commissie waardeert dat in de resonantiecommissie van het werkveld zowel het psychopedagogische of schoolpsychologische werkveld, het klinisch-psychologische werkveld en het werkveld in de organisatie-, consumenten- en arbeidspsychologie aanwezig zijn. Er is daarnaast geen formele studentenvertegenwoordiging. Vanuit de studenten is daar geen vraag naar; de tevredenheidsenquêtes in combinatie met het laagdrempelige contact met de docenten volstaan om problemen of opmerkingen aan te kaarten. De studenten vragen wel dat de opleiding feedback geeft over de verbeteracties die ze uitvoert.

Het viel de commissie op dat de verschillende stakeholders tijdens de visitatie zich loyaal opstelden ten opzichte van de opleiding. Alle geledingen voelen zich gehoord. De commissie heeft de indruk dat er een positieve dynamiek en een **constructieve sfeer** heerst binnen de opleiding, die de kwaliteit ten goede komen. Bij de directie, maar ook binnen de opleiding is er een hoog kwaliteitsbewustzijn dat vooral door impulsen van de kwaliteitsverantwoordelijke en enkele docenten aangewakkerd wordt.

De opleiding neemt initiatief om haar medewerkers te informeren over het kwaliteitszorgsysteem: alle procedures, sjablonen en verslagen zijn recent digitaal beschikbaar op het intranet van de opleiding: **Intradesk**. Intradesk als communicatieplatform is nog vrij nieuw en dient ter bevordering van de communicatie tussen medewerkers. Ook op Smartschool worden documenten bijgehouden met de lopende kwaliteitsafspraken. De commissie heeft begrepen dat de opleiding in de nabije toekomst een **kwaliteitshandboek** wil ontwikkelen, waarin alle stappen en documenten omtrent de kwaliteitszorg maximaal transparant verzameld worden.

De opleiding maakt ook al werk van een **terugkoppeling** van enerzijds de resultaten van metingen en anderzijds de uitgevoerde verbeteracties. Docenten krijgen de uitslag van de studenten-enquêtes per module ter informatie, wat het kwaliteitsbewustzijn bij de docenten stimuleert. Daarnaast kunnen de resultaten individueel besproken worden tijdens functioneringsgesprekken. De commissie waardeert ten slotte dat de directie van het CVO de resultaten van verbeteracties terugkoppelt aan zowel docenten als studenten via een management summary, die digitaal verspreid wordt op Smartschool.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Maak meer werk van een terugkoppeling over de genomen verbeteracties aan de studenten.
- Stimuleer blijvend het kwaliteitsbewustzijn in alle geledingen van de opleiding.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1	Evaluatie resultaten	voldoende
facet 5.2	Maatregelen tot verbetering	voldoende
facet 5.3	Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft gemerkt dat de opleiding Assistent in de psychologie haar doelstellingen vernieuwd heeft en nog steeds verder werkt aan de kwaliteit van haar programma. De doorgevoerde en geplande verbeteracties zullen volgens de commissie een positief effect hebben op het **gerealiseerd niveau**, maar dat resultaat daarvan is momenteel **nog niet zichtbaar**: er zijn nog geen eindwerken volgens het nieuwe concept en de nieuwe competenties zijn nog niet afgetoetst in de examens. De commissie kan met andere woorden nog niet concluderen dat de opleiding het mogelijk maakt de geformuleerde competenties op het beoogde eindniveau te behalen. De studenten die ervaring hebben met een bachelor- of masteropleiding, geven wel aan dat ze het niveau van de toetsing in deze opleiding als vergelijkbaar ervaren met andere bacheloropleidingen. Dat is volgens de commissie alvast een goed teken, maar vormt geen feitelijk bewijs dat ze kan meenemen in haar beoordeling.

De **bachelorproef** kan gezien worden als eindstuk van de opleiding en omvat zowel de scriptie als de stage. De commissie kreeg inzage in een aantal scripties uit vorige jaargangen, die nog vertrokken vanuit een literatuuronderzoek. De commissie vond unaniem het niveau van deze scripties ondermaats, hoewel de opleiding hiervoor, evenals voor de toenmalige stagebeoordelingen, eerder hoge scores gaf. De eindwerken bevatten amper een serieuze vraagstelling en de wetenschappelijke methodiek ontbrak vaak. De commissie onderschrijft de opmerkingen van de vorige visitatiecommissie op dit punt. De literatuurstudie die erin vervat zat, vertrok van oude bronnen en bracht de student zelden tot nieuwe ideeën of inzichten. Die scripties toonden met andere woorden niet aan dat de student de juiste wetenschappelijke vaardigheden verworven had om zelfstandig praktijkgericht onderzoek te kunnen uitvoeren op het niveau van een professionele bachelor. Bovendien vond de commissie in verschillende scripties taalfouten terug. Op dit punt wil ze de scriptiebegeleiders aanmanen ook aandacht te besteden aan het taalgebruik. De commissie gelooft echter in het nieuwe eindwerkconcept, dat gekoppeld wordt aan een probleemstelling op de stageplaats. Ze hoopt dat daarin de onderzoeksmethodiek meer naar boven zal komen en dat de praktijkgerichtheid van de scriptie en het zelfstandig en oplossingsgericht redeneren van de studenten zichtbaarder zal worden. Uit de recente stagebeoordelingen leidt de commissie wel af dat de stage op niveau verloopt en dat de studenten de relevante competenties kunnen behalen.

De commissie constateert dat de meeste alumni werk vinden dat aansluit bij hun opleiding. De **uitstroom** van deze opleiding komt zowel terecht in het psychopedagogische werkveld, in het klinisch-psychologische werkveld als in het werkveld voor organisatie-, consumenten- en arbeidspsychologie. Binnen deze drie werkvelden zijn de mogelijke jobfuncties voor de afgestudeerden Assistent in de psychologie erg divers. Mogelijkheden van tewerkstelling zijn: adviseur, bemiddelaar, consulent, coördinator, onderzoeksmedewerker, personeelsmedewerker, preventiewerker, projectmedewerker, rekruterings- en selectiewerker, vormer, marktonderzoeker, ... De commissie merkt echter ook, samen met het werkveld, op dat deze studenten door het verschil in diploma met een professionele bachelor achtergesteld worden ten opzichte van de professionele bachelors. Het werkveld ziet nochtans geen verschil in het beroepsprofiel en acht de opwaardering van deze graduaatsopleiding hoogstnoodzakelijk voor de eerlijke tewerkstellingskansen van deze studenten. Mede gezien het recent goedgekeurde wettelijk kader voor de erkenning van de psychotherapeut (cf. facet 1.2), vindt de commissie het belangrijk dat de opleiding haar studenten voorlopig goed informeert over de bestaande vereisten op de arbeidsmarkt en over de mogelijkheden van hun diploma.

De werkveldvertegenwoordigers waarmee de commissie sprak, zijn positief over de **inzetbaarheid** van de afgestudeerden en stagiairs. Ze noemen de professionele gerichtheid en de maturiteit van de alumni als sterke punten. Zij geven aan geen niveauverschillen te merken tussen deze alumni en alumni van de andere professioneel gerichte bacheloropleidingen Toegepaste psychologie, tenzij echt individuele verschillen qua persoonlijkheid en motivatie. Wat dat laatste betreft, bevestigt het werkveld dat de werkstudenten vaak **sterker intrinsiek gemotiveerd** lijken.

Sommige studenten studeren verder. Zij kunnen een schakelprogramma volgen om het bachelor-diploma te behalen en zo door te stromen naar de **masteropleiding** in de psychologische wetenschappen. De opleiding geeft aan dat de mogelijkheden voor werkstudenten tot verdere studies beperkt zijn, aangezien de flexibiliteit en praktische organisatie van het onderwijs in de academische opleidingen minder afgestemd is op deze doelgroep. Enkel het opleidingsaanbod van de faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel houdt in de mate van het mogelijke rekening met de combinatie van werken en studeren.

De commissie oordeelt ten slotte dat de resultaten omtrent **internationalisering** niet voldoen. Studentenmobiliteit is in praktijk onbestaande en docentmobiliteit minimaal aanwezig (deelname aan internationale studiedagen, workshops en buitenlandse lezingen van enkele collega's). Ook de uitbouw van het alternatieve internationalisation@home is nog zwak. De commissie concludeert dat de aandacht voor internationalisering binnen het programma momenteel enkel bestaat uit internationale vakliteratuur en sporadische buitenlandse gastsprekers. Wat dat laatste betreft, maakt de commissie de kanttekening dat het uitnodigen van internationale gastsprekers enkel een toegevoegde waarde is, als de gastlezing een plaats krijgt binnen de coherente opbouw van de opleidingsonderdelen. Ze vraagt de opleiding om de studenten en docenten meer mogelijkheden te bieden om internationale ervaringen op te doen, bijvoorbeeld aan de hand van korte uitstappen naar buitenlandse organisaties in de sociaal-agogische sector.

In het algemeen vindt de commissie dat de opleiding al enkele jaren op het juiste pad zit. Het vergt echter enige tijd om een ommezwaai in de doelstellingen en het programma volledig te implementeren. Daarom wil ze de opleiding aanmoedigen om te blijven werken aan de onderwijskwaliteit, want ze heeft er vertrouwen in dat deze graduaatsopleiding op afzienbare termijn kan doorgroeien tot een professionele bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Besteed blijvende aandacht aan de methodische uitbouw en het taalgebruik in de eindwerken.
- Waak over een correcte scoretoekenning van de stage en de scriptie.
- Maak werk van de internationalisering van de opleiding en bedenk daarbij alternatieven om de studenten een buitenlandse ervaring te laten opdoen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: **voldoende**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers in Vlaanderen tussen 45 en 50 procent liggen. Pas zeer recent probeert men in Vlaanderen over de jaren heen en gedifferentieerd per studiegebied of opleiding de rendementsgegevens te verzamelen. Daardoor kan de opleiding geen **streefcijfers** formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen. Zij streeft op basis van de analyse van de slaagcijfers in het modeltraject na dat minstens 45 à 50 procent van de starters afstudeert.

De commissie heeft gemerkt dat de opleiding haar **rendement** bijhoudt en analyseert. Het is echter niet evident om op basis daarvan eenduidig interpreteerbare cijfers voor te leggen, gezien de grote hoeveelheid aan individuele trajecten en gezien de dubbele instroom elk jaar. De opleiding schat op basis van de metingen dat het slaagrendement voor starters tussen 2008 en 2011 zicht tussen 36% en 51% situeert. In het algemeen is de drop-out circa 50% en wordt de studieduur vaak verlengd in functie van een betere combineerbaarheid met het werk- en gezinsleven van de student. Uit de telefonische exit-gesprekken blijkt dat ook de drop-out vaak gelieerd is aan die zware combinatie. Gezien het feit dat de vrij hoge **drop-out** en de verlengde **studieduur** meer te

maken hebben met externe factoren dan met de kwaliteit van het onderwijs, vindt de opleiding deze rendementsgegevens niet verontrustend. Wel is het belangrijk om het rendement te blijven monitoren en de resultaten te blijven analyseren. Ook waardeert de commissie dat de opleiding de laatste jaren meer heeft ingezet op **verwachtingsmanagement**: door correcte informatie te geven aan studenten, kan ze preventief de drop-out beperken. Aan de hand van de cijfers die de commissie ter inzage kreeg, werd reeds zichtbaar dat de opleiding studenten indien nodig nu sneller heroriënteert: in 2010-2011 haakte 15% van de studenten af in de loop van het eerste semester, 31% pas na het eerste semester. In 2011-2012 was er een stijging in het percentage studenten dat tijdens het eerste semester afhaakt (22%), maar daalde de drop-out na dit semester tot 19%. De opleiding organiseert in het kader van het verwachtingsmanagement jaarlijks vier infomomenten en intakegesprekken waar de geïnteresseerden ook bevraagd worden naar hun vooropleiding, werkervaring, gezinslast en motivatie.

Aanbevelingen ter verbetering: /

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: **onvoldoende**

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1	gerealiseerd niveau	onvoldoende
facet 6.2	onderwijsrendement	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp **onvoldoende** generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Hoewel de opleiding een bewonderenswaardige weg heeft afgelegd sinds de vorige visitatie, heeft dat zich nog niet vertaald in het gerealiseerd niveau. Dat blijkt zowel uit de toetsing als uit de eindwerken, die de commissie bekeken heeft. De afgelopen jaren behaalde de opleiding volgens de commissie niet het niveau zes dat nodig is voor de upgrade tot professionele bacheloropleiding. De opleiding is echter wel met rasse schreden gegroeid en is volgens de commissie sinds de invoer van het nieuwe competentieprofiel klaar voor de laatste stap naar niveau zes: de volledige implementatie van de competenties in het programma en in de toetsing. Dan zal volgens de commissie ook het verhoopte resultaat behaald kunnen worden. Momenteel heeft de commissie binnen de modules en de toetsing verschillende good practices gezien, die aantonen dat het mogelijk is. Ook de nieuwe beoordelingsformulieren voor stage en scriptie liggen klaar. Zodra de opleiding consequent de geformuleerde competenties in het programma geïntegreerd heeft, zal dat volgens de commissie het gewenste resultaat opleveren. Daarvoor kwam deze visitatiecommissie echter te vroeg. Ze benadrukt nogmaals dat ze mits een verbetertraject veel vertrouwen heeft in de toekomst van deze opleiding. Dit vertrouwen put ze onder meer uit de aanwezigheid van een sterke staf met een duidelijke visie, het samenhangend programma, de nodige voorzieningen en een uitgebouwd kwaliteitszorgsysteem.

GLBAAL OORDEEL

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatierapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1	niveau en oriëntatie	voldoende
onderwerp 2	programma	onvoldoende
onderwerp 3	personeel	voldoende (2012)
onderwerp 4	voorzieningen	voldoende (2012)
onderwerp 5	interne kwaliteitszorg	voldoende
onderwerp 6	resultaten	onvoldoende

is de commissie van mening dat er **onvoldoende** generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Uit de reactie van de opleiding op de eerste terugmelding heeft de commissie vernomen dat de opleiding op basis van de aanbevelingen in het rapport reeds verbeteracties heeft opgestart:

- Toetsbeleid
De opleiding wil hierbij nog meegeven, zoals ook aangekondigd werd tijdens het bezoek van de commissie, dat de nascholing rond Toetsbeleid daadwerkelijk plaats vond op 20, 22 en 25 maart 2014. Enerzijds werd er – door collega's van de onderwijskundige dienst van AP Hogeschool – een theoretische situering van alle elementen van een goed toetsbeleid gegeven. Daarna (ast) gingen alle lectoren op een interactieve manier aan de slag met (eigen) bestaand evaluatiemateriaal. Er is ook een toetsmatrijs uitgewerkt voor de module Psycho-diagnostische methoden 1, als voorbeeld voor de andere modules. AP Hogeschool stelt vanaf maart 2014 zijn programma – de AP- Toetstester – ter beschikking van het CVO.
- De toetscommissie is ondertussen vervroegd opgericht en is in een stroomversnelling van start gegaan. Naast de organisatie van de nascholing rond Toetsbeleid, is de toetscommissie op een systematische manier aan de slag gegaan met de controle van de didactische kwaliteit van de toetsing. Lectoren sturen hun evaluatiemateriaal minimaal 14 dagen voor aanvang van de evaluatie door aan de toetscommissie, die voor semester 2 van academiejaar 2013-2014 alle materiaal op voorhand zal doornemen en voorzien van feedback. Deze feedback wordt niet enkel schriftelijk teruggekoppeld, maar ook mondeling doorgenomen tijdens de functioneringsgesprekken. De commissie zal in de toekomst systematisch een aantal evaluaties doornemen en lectoren gerichte nascholing aanbieden indien ze merkt dat dit noodzakelijk is.

OVERZICHTSTABEL VAN DE OORDELEN

Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding	voldoende
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	voldoende
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	voldoende
Onderwerp 2: Programma	onvoldoende
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud	onvoldoende
Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid	voldoende
Facet 2.3 Samenhang	voldoende
Facet 2.4 Studieomvang	oké
Facet 2.5 Studietijd	onvoldoende
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	onvoldoende
Facet 2.8 Masterproef	n.v.t.
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	goed
Onderwerp 3: Inzet van personeel	voldoende
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	voldoende (2012)
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid	voldoende (2012)
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	voldoende (2012)
Onderwerp 4: Voorzieningen	voldoende
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	voldoende (2012)
Facet 4.2 Studiebegeleiding	voldoende (2012)
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg	voldoende
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	voldoende
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	voldoende
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende
Onderwerp 6: Resultaten	onvoldoende
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	onvoldoende
Facet 6.2 Onderwijsrendement	voldoende

De oordelen zijn van toepassing voor:

CVO Provincie Antwerpen graduaatsopleiding Assistent in de psychologie

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Curriculum vitae van de commissieleden

Johanneke Braaksma heeft na haar studie pedagogiek/onderwijskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen eerst internationaal vergelijkend onderwijskundig onderzoek gedaan naar ontwikkelingen in onderwijsstelsels. Daarbij ging haar aandacht vooral uit naar kansen en rendementen in onderwijs en naar kwaliteitszorgmechanismen. Bij de Universiteit Twente was Johanneke Braaksma informatiespecialist voor Toegepaste Onderwijskunde en hoofd van een faculteitsbibliotheek. Zij werkte daar mee aan het ontwerpen en ontwikkelen van (elektronische) cursussen voor de training van informatievaardigheden ingebed in vakgerichte curricula. Ook was zij bestuurlijk actief in diverse begeleidings-, examen- en adviescommissies op het gebied van onderzoek en opleiding in de bibliotheek- en informatiesector. Sinds 2000 is zij werkzaam als adviseur in het hoger onderwijs; eerst bij de Universiteit Twente en sinds 2003 bij het voormalige IOWO en de Radboud Universiteit. Sinds 2012 is zij daarnaast werkzaam als zelfstandig adviseur vanuit OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit. Zij is vaak betrokken bij projecten op het snijvlak van onderwijsontwikkeling en kwaliteitszorg. In visitatieprocedures heeft zij nationale en internationale ervaring als voorzitter, secretaris en commissielid.

Maria De Beuckeleer behaalde haar licentiaat in de Psychologie aan de KU Leuven waar ze nadien ook diverse managementvormingen gevolgd heeft omtrent kwaliteitszorg en organisatieontwikkeling. Haar loopbaan begon bij de vzw Voorlichtingsdienst beroepskeuze waar ze PMS-adviseur en later directeur van het PMS-centrum werd. Later gaf ze zelf vormingen bij de Provinciale Vormings- en Ondersteuningscel in het kader van diagnose en begeleiding van psycho-sociale problemen bij jongeren. Daarna was ze lange tijd directeur van vzw VCLB De Wissel – Antwerpen dat ontstaan is uit een fusiereeks van verschillende CLB's. Sinds 2013 is Maria De Beuckeleer op pensioen.

Caroline Klein behaalde haar hoger beroepsopleiding als loopbaanadviseur aan de Academie Mens Arbeid waarna zij twee eerstegraads voortgezette opleidingen voltooide: Methodiek-ontwikkeling & Beroepsinnovatie en Supervisiekunde, coaching en andere begeleidingsvormen. In 2007-2008 behaalde ze de master in management of Education bij Tias Nimbas. Ze startte haar carrière als loopbaanadviseur en studentenpsycholoog aan de Universiteit van Tilburg, waar ze vervolgens hoofd van het loopbaanadviescentrum werd. Nadien werd ze docent en opleidingscoördinator aan de Academie Mens Arbeid. Sinds 1998 werkte zij in diverse managementrollen voor de opleidingen HRM en Toegepaste Psychologie aan de Fontys Hogeschool. Zij was actief als landelijk projectmanager van de – voor Nederland nieuwe – opleiding Toegepaste Psychologie. Vanuit die functie had ze regelmatig overleg met de Vlaamse opleidingen Toegepaste Psychologie. De laatste jaren was zij adjunct-directeur van de Juridische Hogeschool Avans-Fontys. Per 1 januari 2014 heeft zij een functie als rector van een school voor voortgezet onderwijs aanvaard.

Kelly Penners behaalde in 2013 het bachelordiploma Toegepaste Psychologie aan de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (Vives Zuid). Haar bachelorproef schreef ze over politieke slachtofferbejegening: een vergelijkende studie van de verschillende diensten slachtofferbejegening binnen het arrondissement Kortrijk. Ze volgt momenteel aanvullend de academische bachelor Criminologische wetenschappen.

BIJLAGE 2

Bezoekschema

Dag 1

9u30	aankomst commissie en inzage ter beschikking gestelde documenten
11u30	opleidingsverantwoordelijke(n)
12u30	kwaliteitszorgverantwoordelijken
13u30	middagmaal en intern overleg
14u00	vrij spreekuur
15u00	intern overleg
16u30	studenten (representatief uit verschillende opleidingsjaren)
17u30	vertegenwoordigers uit het werkveld
18u30	docenten en eindwerkbegeleiders
19u30	avondmaal

Dag 2

9u00	opleidingsverantwoordelijke(n)
9u30	voorbereiding mondelinge rapportering
12u30	mondelinge rapportering

BIJLAGE 3

Lijst van afkortingen en letterwoorden

CVO	Centrum voor volwassenonderwijs
ECTS	European Credit Transfer System
EFQM	European Foundation for Quality Management
IKZ	interne kwaliteitszorg
NVAO	Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie
OER	onderwijs en examenreglement
PDCA	letterwoord voor: 'Plan Do Check Act'
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLUHR	Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad

BIJLAGE 4

Reactie van CVO Provincie Antwerpen bij het opleidingsrapport

CVO Provincie Antwerpen waardeert dat de commissie in haar rapport erkent dat de opleiding enorme inspanningen heeft geleverd sinds de voorbije visitaties van 2011 en 2013. Bovendien geeft ze aan dat de opleiding reeds verschillende verbetertrajecten heeft opgezet en (deels) uitgevoerd op basis van de aanbevelingen in haar eerste terugmeldingsrapport. Doorheen het hele rapport drukt de commissie haar vertrouwen uit in de toekomst van de opleiding in het reguliere hoger onderwijs.

CVO Provincie Antwerpen wil evenwel graag reageren op de beoordeling 'onvoldoende' met betrekking tot facet 2.5 'Studielast'.

De commissie hanteert de volgende beoordelingscriteria bij facet 2.5 'Studielast':

- a** De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens het decreet;
- b** Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren, zoveel mogelijk worden weggenomen.

Met betrekking tot bovenstaande criteria wil de opleiding de volgende elementen benadrukken:

- de opleiding toetst de werkelijke studietijd;
- de commissie erkent dat de opleiding heel wat gecoördineerde initiatieven genomen heeft ter verhoging van de studielast en neemt er een aantal op (2.5 van het rapport);
- telkens wanneer er een tekort op het vlak van studielast werd geconstateerd, werd de studielast systematisch opgevoerd opdat deze zou aansluiten bij de normen van het decreet;
- de commissie stelt dat twijfel over de studielast automatisch ook twijfel over het niveau van een opleiding met zich meebrengt (2.5 Studielast). De opleiding erkent dat er een relatie zou kunnen zijn tussen de studietijd en het niveau van het programma. Anderzijds gaat het hier om twee verschillende begrippen die strikt genomen los van elkaar staan. De opleiding is ervan overtuigd dat er de afgelopen jaren enerzijds aanzienlijke inspanningen zijn geleverd om de studietijd voldoende te verhogen en dat anderzijds, waar nodig, het studieniveau naar niveau professionele bachelor werd gebracht. Bovendien geeft het werkveld aan geen niveauverschillen te merken tussen onze alumni en de alumni van de andere professioneel gerichte bacheloropleidingen (6.1 van het rapport);
- doordat de studielast systematisch verhoogd werd, groeide de bekommernis over de studeerbaarheid. De opleiding werkte daarom bewust aan de studeerbaarheid en de studievoortgang, door het curriculum aan te bieden in een modeltraject van 7 semesters (2.1 van het rapport) i.p.v. 6 semesters, zodat de studielast beter gespreid kan worden.
- de opleiding werkt de haalbaarheid van het traject in de hand door flexibiliteit en maatwerk aan te bieden. We citeren de commissie: 'De commissie is zeer tevreden over de balans die de opleiding biedt tussen maximale flexibiliteit voor instromers en aandacht voor de programmasamenhang.' (2.9 van het rapport).